

«Էդիթ Պրինտ» հրատարակչություն

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ «Սաների իրավունքների և ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունը»

Հաստատություն՝ «Կարբիի թիվ 12 Երեքնուկ մանկապարտեզ»

Դաստիարակ՝ Մարինե Խաչատրյան

Ղեկավար՝ Ժաննա Ավետիսյան

2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
<i>1. Սաների իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունը.....</i>	<i>6</i>
<i>2. Իրավունք և ազատություն, պատիվ և արժանապատվություն հասկացությունները.....</i>	<i>9</i>
<i>3. Երեխաների պաշտպանության խնդիրը սոցիալ-իրավական և հոգեբանական մանկավարժական ուղղությամբ.....</i>	<i>13</i>
<i>4. Եզրակացություններ, առաջարկությունները.....</i>	<i>15</i>
Գրականության ցանկ.....	16

Ներածություն

32 տարի առաջ՝ 1989թ-ին, ընդունելով Միավորված ազգերի կազմակերպության երեխաների իրավունքերի մասին կոնվենցիան՝ աշխարհի ղեկավարները պատմական խոստում տվեցին աշխարհի բոլոր երեխաներին: Մանկության վերաբերյալ այս միջազգային համաձայնագիրը Հայաստանը վավերացրել է 1992 թ-ին:

Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան, անգին դարձնելով երեխայի իրավունքներն ու պահանջելով պաշտպանել դրանք, ամբողջովին փոխել է երեխաների հանդեպ վերաբերմունքը: Սակայն, նույնիսկ 32 տարի անց, չա՛տ երեխաներ լիարժեք մանկություն չեն ունենում: Դեռևս չա՛տ երեխաների մանկությունն անժամանակ ընդհատվում է: Երեխաներն ու երիտասարդներն օժտված են մարդկային միևնույն ընդհանուր իրավունքներով, ինչ մեծահասակները, ինչպես նաև հատուկ իրավունքներ, որոնցով ճանաչվում են նրանց հատուկ կարիքները: Երեխաները, իրենց ծնողների սեփականությունը չեն, և ոչ էլ բարեսիրության անօգնական օբյեկտներ: Նրանք մարդկային էակներ են և իրենց իսկ իրավունքների սուբյեկտներ:

Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան սահմանում է իրավունքներ, որոնք պետք է իրացվեն, որպեսզի երեխաները զարգացնեն իրենց ողջ ներուժը:

Կոնվենցիան առաջարկում է հասկացություն, համաձայն որի՝ երեխան դիտվում է որպես անհատ և որպես ընտանիքի ու համայնքի անդամ՝ օժտված իր տարիքին և զարգացման փուլին հարիր իրավունքներով ու պարտականություններով:

Երեխաների իրավունքների այսպիսի ընկալմամբ, Կոնվենցիան ուշադրությունը սևեռում է երեխայի վրա՝ ամբողջությամբ վերցրած: Կոնվենցիան ճանաչում է բոլոր երեխաների հիմնարար մարդկային արժանապատվությունը և նրանց բարեկեցությունն ու զարգացումն ապահովելու հրատապությունը: Այն հստակեցնում է գաղափարը, որ կյանքի տարրական որակի իրավունք պետք է ունենան բոլոր երեխաները և, դա չպետք է լինի միայն մի քանիսի արտոնությունը:

Թեման եղել և մնում է **արդիական**, քանի որ երեխաների լավագույն շահերի համար արժեքավոր բարոյական և իրավական պրակտիկայի ձևավորումը կարևորագույն խնդիրներից է: Սա նշանակում է, որ յուրաքանչյուր տարիքային ժամանակահատվածում երեխան պետք է ապահովվի հնարավորինս լիարժեք նյութական և այլ օգուտներով, որոնք նրան անհրաժեշտ են՝ կյանքի և լիարժեք զարգացման համար: Խնամքից և ուշադրությունից զրկված երեխան չունի նորմալ աճի և առողջ զարգացման երկրորդ հնարավորություն, ուստի պետք է առաջնահերթ ուշադրություն դարձնել բոլոր մակարդակներում երեխաների պաշտպանության խնդրին: Ապահովելով սաների

իրավունքների ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունը, կունենանք առողջ հասարակություն՝ բարձր արժեհամակարգով: Եվ հենց այս հասարակության ճիշտ ձևավորման հիմքը նախադպրոցական տարիքն է: Այսօր աշխարհը թևակոխել է 21-րդ դար, սակայն երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանության խնդիրը դառնում է ավելի սուր և արդիական:

Նախադպրոցականների իրավաբանական կրթությունը սկսեց մեծ ուշադրություն դարձնել, քանի որ նախադպրոցական մանկությունն ամենաբարենպաստ շրջանն է՝ երեխայի անհատականության ձևավորման համար:

Աշխատանքի **նպատակն** է երեխաների մեջ իրենց իրավունքների և ազատությունների մասին տարրական պատկերացումներ ձևավորելու, այլ մարդկանց և նրանց իրավունքների նկատմամբ հարգանքն ու հանդուրժողականությունը զարգացնելու համար կարևոր է ոչ միայն գիտելիքներ տալը, այլև պայմաններ ստեղծել դրանց գործնական կիրառման համար: Այսինքն՝ այս աշխատանքը չի կարող կրճատվել փաստաթղթի հոդվածների ու մարդու անհատական իրավունքների պարզ անգիր անելով: Այս հետազոտության հիմնական նպատակն է նաև ստեղծել պայմաններ՝ երեխաների մոտ դրական ինքնագիտակցության զարգացման համար:

Հետազոտության օգտակարություններն են

- Ներկայացնել երեխայի ազատության, պատվի և արժանապատվության պաշտպանության իրավունքները,
- Բացահայտել նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններում երեխայի իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված աշխատանքների համակարգի ստեղծումն իրականացնելու պայմանները,
- Դիտարկել երեխաների պաշտպանության խնդիրը՝ սոցիալ-իրավական և հոգաբանական մանկավարժական ուղղությամբ,
- Ներկայացնել երեխայի իրավունքների պաշտպանության՝ միջազգային հանրության ընդունած փաստաթղթերը:

Զարգացնել երեխայի սոցիալական հմտությունները, հաղորդակցական իրավասությունը: Մշակել հարգանք և հանդուրժողականություն՝ անկախ ծագումից, ռասայից և ազգությունից, լեզվից, սեռից, տարիքից, անձնական և վարքային ինքությունից՝ ներառյալ արտաքին տեսքը, ֆիզիկական թերությունները:

Նպաստել ինքնագնահատականի ձևավորմանը, իրենց իրավունքների և ազատությունների իրազեկում, պատասխանատվության զգացում՝ մեկ այլ անձի համար: Խթանել ուրիշների արժանապատվության և անձնական իրավունքների

հարգանքը: Բացատրել սոցիալական նորմերը և վարքագծի կանոնները:
Երեխաներին իրենց տարիքին համապատասխան ձևով ծանոթացնել մարդու
իրավունքերի պաշտպանության փաստաթղթերին:

Սաների իրավունքերի ու ազատությունների, պատվի ու արժանապատվության պաշտպանությունը

«Միայն այն բանի համաձայն, թե ինչպես է նրա հասարակությունը պաշտպանում և խնամում երեխաներին, չափվում է նրա մարդկայնությունը և ծնավորվում նրա ապագան»

Ջեյնս Գրանտ

Աշխարհի մարդիկ բոլորն էլ միատեսակ կենսական կարիքներ ունեն՝ սննդի, կացարանի, առողջության, սիրո, բարեկամության և այլն: Մինչդեռ հաճախ այս հիմնական կարիքները չեն բավարարվում: Ամենամեծ անարդարությունը, թերևս չքավորություն է, որի պատճառով մարդը զրկվում է կենսական կարիքները բավարարելու իր իրավունքից: Իրավագրվության պատճառ է նաև խտրականությունը՝ լինի դա ռասայական, սեռային, կրոնական թե այլ: Ամեն հասարակություն հույս ունի, որ իր երեխաները մեծանալով, ունակ ու պատասխանատու քաղաքացիներ կդառնան և ի վիճակի կլինեն գործել ի նպաստ և ի բարություն այս հասարակության:

Մինչդեռ, երեխան, որը զրկված է իր հիմնական իրավունքներից, չի կարող մեծանալ որպես հոգատար, ուրիշի իրավունքները հարգող, գործուն դիրքորոշում ունեցող անհատ:

Ստորև ներկայացնում են երեխայի ազատության, պատվի և արժանապատվության իրավունքները:

Յուրաքանչյուր երեխա ունի մտքի, խղճի և դավանանքի ազատության իրավունք:

Երեխայի հայացքները, համոզմունքները և կարծիքը ենթակա են նրա տարիքին և հասունությանը համապատասխան պատշաճ ուշադրության:

Յուրաքանչյուր երեխա իրավունք ունի ազատորեն արտահայտելու իր կարծիքը, որոնելու, ստանալու և հաղորդելու գաղափարներ ու տեղեկատվություն՝ հաղորդակցության ցանկացած միջոցով: Երեխայի տեղեկատվություն ստանալու իրավունքը կարող է սահմանափակվել օրենքով:

Յուրաքանչյուր երեխա ունի պատվի և արժանապատվության իրավունք:

Ոչ մի երեխա անձնական, ընտանեկան կյանքի, գրագրության և հեռախոսային խոսակցության գաղտնիության կամ բնակարանի անձեռնմխելիության իր իրավունքներն իրականացնելիս չի կարող ենթարկվել կամայական, ապօրինի

միջամտության կամ իր պատվի և արժանապատվության նկատմամբ ոտնձգությունների:

Ուսումնադաստիարակչական հաստատություններում, երեխայի ուսուցումն ու դաստիարակությունն իրականացնող անձնաց ու երեխայի փոխահարաբերություններն իրականացվում են փոխադարձ հարգանքի հիման վրա: Երեխայի պատվի և արժանապատվության դեմ ոտնձգություն կատարած յուրաքանչյուր անձ՝ ներառյալ ծնողները կամ այլ օրինական ներկայացուցիչները, երեխայի դաստիարակությունը և ուսուցումն իրականացնող այլ անձինք պատասխանատվություն են կրում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններում երեխայի իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված աշխատանքների համակարգի ստեղծումն իրականացնելու համար կատարվել է հետևյալը.

- Մշակվել է պլանավորման համակարգ,
- Այս ուղղությամբ ցուցաբերել է գիտամեթոդական աջակցություն,
- Պատրաստվել են դիդակտիկ նյութեր,
- Սահմանվել է աշխատանքի բովանդակությունը,
- Ստեղծվել են դրա կազմակերպման ձևեր՝ ուսումնական գործընթացի բոլոր մասնակիցների մակարդակով:

Կոնվենցիայի դրույթների իրականացումը սկսվեց ավստրոռոշմամբ, հարցաքննության, թեստավորման միջոցով խնդրի տարբեր ասպեկտների բացահայտմամբ և այլն: Երեխայի իրավունքների պաշտպանության խնդիրը բազմաբնույթ բնույթ ունի, բայց մի բան պարզ է.

Այն չի կարող լուծվել միայն նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների մակարդակով, շատ կարևոր է ստեղծել միասնական աշխատանքի համակարգ՝ դրանում ներգրավելով երեխաներին, ծնողներին, ուսուցիչները և հոգեբանները:

Բացահայտվել են դրանց փոխազդեցության հետևյալ փևորը.

- Դերային խաղեր
- Մրցույթներ
- Հանդիպումներ հետաքրքիր մարդկանց հետ
- Քննարկումներ

Մենք մի տեսակ սոցիալական պատվեր ենք կատարում՝ մեզ հանձնարարված է կրթել աշխատող սերունդ, որը ցանկանում է և կարող է քաղաքակիրթ պետությունում հարուստ մարդ դառնալ: Անհնար է հաշվի չառնել այն փաստը, որ մենք ապրում ենք բաց

հասարակության մեջ՝ ինտեգրված համաշխարհային մշակույթին, տնտեսությանը, հետևաբար մեր աշակերտները պետք է ոչ միայն հարմարվեն կյանքի փոփոխված պայմաններին, այլև ակտիվորեն ներգրավվեն սոցիալ-տնտեսական վերափոխումների գործընթացում: Մեր օգնությամբ նրանք ստիպված են լինելու վերականգնել երկրի ոչ միայն տնտեսական, այլ նաև բարոյական արժանապատվությունը, քանի որ ոչինչ ավելի սարսափելի չի կարող լինել, քան հասարակության բարոյական աղքատացումը: Այդ իսկ պատճառով, հատկապես մտահոգիչ են երեխաների հոգևոր և բարոյական խնդիրները: Ժամանակակից պայմաններում նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունները հաճախ ստիպված են դիմակայել շրջակա միջավայրին՝ պաշտպանելով երեխայի շահերը: Եվ այդքան հաճախ, ցավոք, ամենամոտ մարդիկ՝ ծնողները, դառնում են այս ազդեցիկ միջավայրի ներկայացուցիչներ:

Ընտանիքը ցանկացած պետության հիմքն է, իսկ երեխաները՝ նրա ապագան: Եվ, հետևաբար, թե ինչպես ենք մենք վերաբերվում բնակչության այս ամենախոցելի հատվածին, կարելի է դատել հասարակության բարոյական առողջության մասին: Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան հստակ սահմանում է, որ յուրաքանչյուր երեխա ունի կյանքի իրավունք, անուն, քաղաքացիություն, ընտանիքում (բնիկ կամ որդեգրող) ապրելու և դաստիարակվելու, ծնողներին ճանաչելու իրավունք:

Հաշվի առնելով կրթության համակարգը և երեխայի իրավունքների համակարգը՝ այս երկու համակարգերի փոխադարձ ազդեցության և զարգացման մասին խոսելու առիթ կա: Նախադպրոցական կրթության համակարգը, նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունը այն վայրն է, որտեղ երեխան անցկացնում է իր ժամանակի մեծ մասը, և հենց այստեղ է, որ նա կարող է առավելագույնս ոտնահարվել իր իրավունքներին: Սակայն հենց նախադպրոցական կրթության համակարգի շրջանակներում կարող է ստեղծվել մի մեխանիզմ, որը միավորում է երեխաների իրավունքների պաշտպանության խնդիրներով զբաղվող տարբեր պետական կառույցների ջանքերը:

Երեխաների լավագույն շահերի համար արժեքավոր բարոյական և իրավական պրակտիկայի ձևավորումը կարևորագույն խնդիրներից է: Սա նշանակում է, որ յուրաքանչյուր տարիքային ժամանակահատվածում երեխային պետք է ապահովել հնարավորինս լիարժեք նյութական և այլ օգուտներով, որոնք նրան անհրաժեշտ են կյանքի և լիարժեք զարգացման համար:

Իրավունք և ազատություն, պատիվ և արժանապատվություն հասկացությունները

Յուրաքանչյուր հասարակության և պետության ապագան երեխաներն են՝ մատաղ սերունդը: Ի սկզբանե այդ երեխաներն օժտված են **իրավունքներով** և պետությունները պարտավոր են պաշտպանել երեխայի իրավունքները: Իսկ երեխաների իրավունքները պաշտպանելու համար նախ և առաջ անհրաժեշտ է բարձրացնել երեխաների իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածության մակարդակը: Յուրաքանչյուր ոք, առաջին հերթին՝ երեխաները, ծնողներն ու երեխաների հետ աշխատող մեծահասակներն ունեն երեխայի իրավունքներն ուսումնասիրելու կարիք: **«Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիան**, թե՛ երեխաներին և թե՛ մեծահասակներին, հրաշալի հնարավորություն է ընձեռում՝ ուսումնասիրելու երեխայի իրավունքները:

Կոնվենցիայի չորս ուղենիշային սկզբունքները.

«Երեխայի իրավունքների մասին» Կոնվենցիայի չորս հոդվածներ, որոնք հայտնի են որպես Կոնվենցիայի ուղենիշային սկզբունքներ, հատուկ ուշադրության են արժանացած: Այդ չորս սկզբունքները (հոդվածները) նպատակաուղղված են ապահովելու Կոնվենցիայով ճանաչված բոլոր իրավունքների լիակատար և արդյունավետ կիրառումը: Երեխաների համար հավասար հնարավորությունների ապահովումն ու նրանց իրավունքների պաշտպանությունը կախված է նրանից, թե ինչպես են ապահովվում Կոնվենցիայի այդ չորս հիմնաքարային սկզբունքները: Այդ չորս սկզբունքները լիովին նոր վերաբերմունք են ձևավորում երեխաների նկատմամբ՝ դարձնելով Կոնվենցիան էթիկական ու գաղափարական արժեքավոր հարթություն: Սկզբունքների հիմքում ընկած հիմնական գաղափարն այն է, որ երեխաներն անհատներ են: Իսկ երեխաների խաղալու իրավունքի ամրագրումը կարծես հաստատում է մանկության արժեքը և օգնում չնոռանալ, որ այդ շրջանը կարևոր նախապատրաստական փուլ է յուրաքանչյուր մեծահասակի համար:

- 1. Առանց խտրականության, բոլոր երեխաներն օժտված են նույն իրավունքներով և երբեք չպետք է ենթարկվեն խտրականության:*

Երեխաներին հավասար հնարավորություններ տրամադրելու պարտավորությունը սահմանվում է «Երեխայի իրավունքների մասին» Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածում.

«Մասնակից պետությունները հարգում և ապահովում են Կոնվենցիայով նախատեսված բոլոր իրավունքները՝ իրենց իրավագրության ներքո գտնվող յուրաքանչյուր երեխայի համար՝ առանց որևէ խտրականության, անկախ երեխայի կամ

նրա ծնողների կամ օրինական խանամակելների ռասայից, մաշկի գույնից, սեռից, լեզվից, կրոնից, քաղաքական և այլ համոզմունքից, ազգային, էթնիկական կամ սոցիալական ծագումից, գույքային դրությունից, առողջական վիճակից և ծննդից կամ այլ կարգավիճակից»:

2. Երեխայի լավագույն շահերը:

Երեխաների հետ կապված բոլոր գործողություններում առաջնահերթ ուշադրություն է դարձվում երեխայի լավագույն շահերին: Բոլոր չափահաս անձինք պետք է անեն այն, ինչը լավագույնն է երեխայի համար, որոշում ընդունելիս նրանք պետք է մտածեն, թե իրենց որոշումներն ինչպես կազդեն երեխայի վրա: Երեխայի շահերը բոլոր դեպքերում գերակա են մեծահասակների, օրինակ՝ ծնողների, ուսուցիչների, խանամակալների շահերի նկատմամբ: «Երեխայի իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«Երեխաների նկատմամբ բոլոր գործողություններում, անկախ այն բանից թե դրանք ձեռնարկվում են սոցիալական ապահովության հարցերով զբաղվող պետական կամ մասնավոր հիմնարկների, դատարանների, վարչական կամ օրենսդրական մարմինների կողմից, առաջնահերթ ուշադրություն է դարձվում երեխայի լավագույն շահերին»:

3. Կյանքի ու զարգացման իրավունք

Երեխայի տնտեսական և սոցիալական իրաբունքների հիմքում ընկած բանաձևը սահմանում է երեխայի՝ կյանքի իրավունքն ամրագրող հոդվածում: Հոդվածը ոչ միայն խոսում է երեխայի ապրելու իրավունքի մասին, այլև սահմանում է նրա գոյատևման ու առողջ զարգանալու իրավունքը: 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասում գրված է «Մասնակից պետությունները հնարավոր առավելագույն չափով պետք է ապահովեն երեխայի գոյատևումը և առողջ զարգացումը»:

4. Լսված լինելու իրավունք

Կոնվենցիայի մյուս՝ չափազանց կարևոր սկզբունքը հարգանքն է երեխայի կարծիքի նկատմամբ: Այս սկզբունքն ամրագրված է Կոնվենցիայի 12-րդ հոդվածում.

«Իր հայացքները ձևակերպելու ընդունակ երեխայի համար մասնակից պետություններն ապահովում են դրանք ազատորեն արտահայտելու իրավունք այն բոլոր դեպքերում, որոնք վերաբերվում են երեխային: Երեխայի հայացքների նկատմամբ ցուցաբերվում է նրա տարիքին և հասունությանը համապատասխան պատշաճ ուշադրություն: Կոնվենցիայում առանձնահատուկ ընդգծվում է երեխայի ընտանիքի դերի, նրա հեղինակության ու պատասխանատվության կարևորությունը: Հռչակվում է, որ երեխան ունի ոչ միայն ընտանիքի լեզվի ու մշակույթի, այլև այդ լեզվի ու մշակույթի նկատմամբ հարգանքի իրավունք: Կոնվենցիան նաև կոչվում է պետություններին

օժանդակելու այն ընտանիքներին, որոնք չունեն իրենց երեխաների համար կյանքի արժանապատիվ մակարդակ ապահովելու հնարավորություն:

Իսկ հիմա նշենք, որ երեխաների իրավունքների մասին Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածը սահմանում է.

1. Երեխան իրավունք ունի ազատորեն արտահայտելու իր կարծիքը, այդ իրավունքը ներառում է ցանկացած բնույթի տեղեկատվություն և գաղափարներ որոնելու, ստանալու և հաղորդելու ազատությունը՝ անկախ սահմաններից, գրավոր կամ տպագիր ձևով, ստեղծագործության տեսքով կամ այլ միջոցներով՝ երեխայի ընտրությամբ:

2. Այդ իրավունքի իրագործումը կարող է ենթարկվել որոշակի սահմանափակումների, սակայն այդ սահմանափակումները կարող են լինել միայն այնպիսիք, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են.

ա. այլ անձանց իրավունքները և հեղինակությունը հարգելու կամ

բ. պետական անվտանգությունը կամ հասարակական կարգը, կամ բնակչության առողջությունը, կամ բարոյականությունը պաշտպանելու համար:

Ազատությունը գաղափար է, որը արտացոլում է անձանց վերաբերմունքը ինչ-որ գործողությունների նկատմամբ: Ըստ *Շիլլինգի*, ազատությունը բարու և չարի տարբերակել կարողանալու հիման վրա ընտրություն կատարելու կարողությունն է: Եթիկայում ազատությունը կապված է մադու մոտ կյանքի ազատության առկայության հետ: Վերածննդի դարաշրջանում և գա դարերում, ազատություն ասելիս, հասկանում էին մարդու անհատականության՝ անարգել, բազմակողմանի ուսումնասիրությունն ու բացահայտումը:

Սայինոզան ազատությունը սահմանում է որպես **սեր Աստծո հանդեպ և Աստծո սերը մարդու հանդեպ**: Սրանից մենք պարզ հասկանում ենք, թե որն է մեր փրկությունը կամ երանությունը, կամ ազատությունը: *Այն Աստծո հանդեպ մշտական և հավերժական սիրո կամ մարդու նկատմամբ Աստծո ունեցած սիրո մեջ է*:

Արժանապատվությունը այն հիմքն է, որը ընկած է մարդու իրավունքների հիմքում: Այն նաև փիլիսոփայական և բարոյագիտական հասկացություն է: Արժանապատվությունը ընկալվում է որպես մարդու հատուկ բարոյական վերաբերմունքը և հասարակության վերաբերմունքը իր հանդեպ, որտեղ ընդունվում է անձնավորության արժեքը: Այն զուտ մարդկային հատկանիշ է և ձեռք է բերվում մարդու զարգացման որոշակի շրջանում: ՀՀ Սահմանադրության 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ **Մարդը, նրա արժանապատվությունը, հիմնական իրավունքները և ազատությունները բարձրագույն արժեքներ են**:

Արժանապատվությունը մարդու իրավունքների հիմնարար հասկացություն է, բարձրագույն և առանցքային արժեք, մարդու անքակտելի և անօտարելի իրավունք, որը հատուկ է նրան՝ ծնված օրից: Անձի արժանապատվությունը այն հիմքն է, որի վրա կառուցված է մարդու իրավունքների համակարգը: Արժանապատվությունը սկզբունք է, որը ընկած մարդու իրավունքների հիմքում և միևնույն ժամանակ պաշտպանվում է որպես իրավունք՝ առանձին և այլ իրավունքների համատեքստում: Շատ կարևոր է դասավանդման ընթացքում սովորողների մեջ սերմանել պատիվ և արժանապատվություն, իրվունք և ազատություն: Դրա արդյունքում սովորողի մեջ բարձրանում է պատասխանատվության գիտակցումը:

Մարդու իրավունքների հիմնարար սկզբունք լինելուց զատ՝ արժանապատվությունը նաև բարոյագիտական հասկացություն է: Արժանապատվության զգացումը մարդկանց պարտավորեցնում է հարգել դիմացիներին և նրա իրավունքները: Այստեղ տեղին է նշել էթիկայի ոսկե կանոնը.

Դիմացիների հետ վարվիր այնպես, ինչպես կցանականայիր, որ քեզ հետ վարվեն:

Երեխաների պաշտպանության խնդիրը սոցիալ-իրավական և հոգեբանական մանկավարժական ուղղությամբ

Խնամքից և ուշադրությունից զրկված երեխան չունի նորմալ աճի և առողջ զարգացման երկրորդ հնարավորություն, ուստի պետք է առաջնահերթ ուշադրություն դարձնել բոլոր մակարդակներում երեխաների պաշտպանության խնդրին: Այս խնդիրը պայմանականորեն դիտարկվում է երկու ուղղությամբ՝ սոցիալ-իրավական և հոգեբանական-մանկավարժական:

- Սոցիալական և իրավական ուղղությունը ներառում է օրենսդրական աջակցություն երեխայի իրավունքների պաշտպանությունը, սոցիալական, կրթական, մշակութային և այլ մանկական հաստատությունների համակարգի ստեղծումը:
- Հոգեբանական և մանկավարժական ուղղությունը ենթադրում է բարենպաստ պայմանների ստեղծում՝ համապատասխան մթնոլորտ, ապրելակերպ, շփում ընտանիքում և ուսումնական հաստատությունում:

Այս դրույթին համապատասխան՝ երեխայի իրավունքների պաշտպանության միջազգային հանրությունը ընդունել է կարևոր փաստաթղթեր, որոնք ուղղված են երեխայի իրավունքների պաշտպանությունն ամբողջ աշխարհում ապահովելու համար: Այդ փաստաթղթերն են.

1924թ.- Ազգերի լիգայի շրջանակներում ընդունվեց երեխայի իրավունքների ժնկյան հռչակագիրը:

1948թ.- ՄԱԿ-ի գլխավոր անսամբլեան ընդունեց մարդու իրավունքների հռչակագիրը, որը հայտարարեց, որ երեխաներն ունեն պաշտպանության և օգնության հատում իրավունք:

1959թ. - Երեխայի իրավունքների հռչակագիր,

1989թ. - Երեխայի իրավունքների կոնվենցիա,

1990թ. - Երեխաների գոյատևման, պաշտպանության և զարգացման համաշխարհային հռչակագիր:

1990 թվականին վավերացվել է կարևորագույն միջազգային փաստաթուղթը՝ «Երեխայի իրավունքների կոնվենցիան», որն առաջին անգամ երեխային դիտարկում է ոչ միայն որպես սոցիալական պաշտպանություն պահպանող օբյեկտ, այլև որպես օրենքի սուբյեկտ: Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան միջազգային բարձր մակարդակի և մանկավարժական մեծ նշանակություն ունեցող իրավական փաստաթուղթ է: Այն երեխային հռչակում է լիարժեք անձնավորություն, իրավունքի անկախ սուբյեկտ և կոչ է

անում մեծահասակի և երեխայի միջև հարաբերությունը կառուցել բարոյական և իրավական նորմերի վրա, որոնք հիմնված են իսկական մարդասիրության, ժողովրդավարության և հարգանքի վրա:

Երեխայի իրավունքների իրականացումը ներառում է.

-պաշտպանել նրան բոլոր տեսակի վատ վերաբերմունքից,

-առողջության պահպանման իրավունք,

-կրթության իրավունքի պաշտպանություն,

-խաղի իրավունքներ,

-իրենց անհատականությունը պահպանելու իրավունք:

Նախադպրոցականների իրավական կրթության մեջ մանկավարժական գործընթացի նպատակը նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ իրավագիտակցության հիմքերի ձևավորումն է:

Եզրակացություններ, առաջարկություններ

Ուսումնասիրելով սաների իրավունքների ու ազատություններ, պատվի ու արժանապատվության պատմությունը, հանգել եմ այն երզրահանգմանը, որ երեխաների մեջ իրենց իրավունքների և ազատությունների մասին տարրական պատկերացումներ ձևավորելու, այլ մարդկանց և նրանց իրավունքների նկատմամբ հարգանքն ու հանդուրժողականությունը զարգացնելու համար, կարևոր է ոչ միայն գիտելիքներ տալը, այլև պայմաններ ստեղծել դրանց գործնական կիրառման համար:

Երեխայի իրավունքների մասին կոնվենցիան, հստակ սահմանում է, որ յուրաքանչյուր երեխա ունի կյանքի իրավունք, անուն, քաղաքացիություն, ընտանիքում ապրելու և դաստիարակվելու, ծնողներին ճանաչելու իրավունք: Խնամքից և ուշադրությունից զրկված երեխան չունի նոր աճի և առողջ զարգացման երկրորդ հնարավորություն, ուստի պետք է առաջնահերթ ուշադրություն դարձնուլ բոլոր մակարդակներում երեխաների պաշտպանության խնդրին: Կատարելով հետազոտություն, նկատեցի, որ ծնողների մեծամասնությունը չի ուսումնասիրել երեխայի պաշտպանությանը վերաբերող ոչ մի նյութ, շատ քչերն են հետաքրքրված դրանով: Սաների պաշտպանության վերաբերյալ աշխատանքը պետք է կատարել սիստեմատիկ՝ աստիճանաբար հասնելով այն բանին, որ բոլորը՝ անկախ մասնագիտությունից, տեղյակ լինեն ամենի մասին:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Հանդուրժողականության ուսուցում, Դասլեկի ձեռնարկ - Երևան 2008թ.
2. Հայաստանի Հանրապետության օրենքը՝ Երեխայի իրավունքների մասին (ընդունված է Ազգային ժողովի կողմից՝ 29 մայիսի 1996թ.)
3. Երեխայի իրավունքներն ու պարտականությունները (Права и обязанности ребёнка)
4. Երեխայի իրավունքներ. Ինչու են դրանք կարևոր, պատմություններ